

Vijftig jaar ooievaarbescherming

TEKST KIRSTEN DORRESTIJN

Bijna waren ooievaars uit Nederland verdwenen, nu gaat het ze voor de wind. De basis daarvoor werd in 1969 gelegd - precies vijftig jaar geleden. Vogelbescherming startte toen een herintroductieproject. Met hulp van vele vrijwilligers werd het een doorslaand succes.

Weilanden met foeragerende ooievaars zijn tegenwoordig geen onalledaags beeld meer. Je komt ze tegen op nestpalen in stadsparken, op boerderijerven, op kerktorens of in oude bommen. In de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw was dat anders. Toen was de ooievaar bijna uitgestorven in Nederland. Na de oorlog is het snel bergafwaarts gegaan. Vooral de droogte in de Afrikaanse overwinteringsgebieden, de jacht, intensivering van de landbouw, gifgebruik en aanvaringen met hoogspanningsleidingen werden daarvoor verantwoordelijk gehouden.

Om ooievaars voor Nederland te behouden startte Vogelbescherming een halve eeuw geleden, in 1969, een herintroductieprogramma met ooievaarsdorp Het Liesveld. De ooievaars waarmee werd gefokt, kwamen uit Oost-Europa, Rusland en Zwitserland. In gevangenschap brachten deze paren hun jongen groot. Verspreid over Nederland werden tussen 1979 en 1989 twaalf buitenstations gebouwd. Met de nakomelingen van Het Liesveld werd verder gefokt en deze nakomelingen werden vrijgelaten. >>

STORK

De vrijwilligersorganisatie STORK zet zich in voor de ooievaars in Nederland. Dat doen ze nu tien jaar. In de jaren zestig waren de ooievaars in Nederland vrijwel uitgestorven. Om de ooievaar als broedvogel te behouden, hebben tientallen vrijwilligers, gesteund door Vogelbescherming, zich ingespannen voor de herintroductie. Met succes: in 2009 kon het herintroductieproject worden afgesloten en startte STORK. De organisatie houdt met tellen en ringen de vinger aan de pols van het aantal ooievaars in Nederland. Meer weten: www.ooievaars.eu

foto: Marcel van Kammen/Nature In Stock

foto: Kirsten Dorrestijn

Annemieke Enters en Wim van Nee

Annemieke Enters (57) en Wim van Nee (59) hebben het van dichtbij meegemaakt. Al dertig jaar houden ze zich intensief met de ooievaar bezig. Ze zijn drijvende krachten achter STORK, de ooievaarstichting die in 2009 werd opgericht. Het was in 1989 dat Enters en Van Nee tegen een kennis die actief was bij een ooievaarsstation zeiden: "Laat het maar weten als we een keer iets kunnen doen."

"Nou, een week later werden we gebeld. Die kennis had last van zijn rug en er moest voer worden gehaald voor de ooievaars", zegt Wim. Annemieke: "Voor we het wisten reden we op een warme dag met een auto vol bevroren eendagskuikens over de snelweg."

Fokstations

De twee raakten betrokken bij het ooievaarstation in Alphen aan den Rijn, waar ze destijds woonden, en namen de zorg voor de ooievaars op zich. Later gingen ze door het hele land ooievaars tellen en jongen ringen. "Het was niet precies bekend hoeveel er bij alle fokstations en daarbuiten geboren werden", vertelt Wim. "Via telefoon en briefverkeer probeerden we dat te

foto: Hans Aarden

Ieder jaar krijgen 40 à 50 procent van de geboren ooievaars een ring om de poot als ze vijf weken oud zijn. Zo zijn de vogels individueel herkenbaar, waardoor het mogelijk is ze te volgen en op die manier inzicht te krijgen in het leven van ooievaars.

achterhalen." Tegenwoordig kunnen erfboewoners en vrijwilligers broedgevallen zelf melden op de website van Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Bij de ooievaarsstations werden exemplaren die 'geschikt werden geacht' bij elkaar in een kooi gezet, in de hoop dat ze zouden gaan paren. "Het was vervolgens altijd spannend om ze los te laten", herinnert Annemieke zich. "Sommige vogels gingen er als een speer vandoor op trek en zag je nooit meer terug."

Het ringen hebben Wim en Annemieke zichzelf geleerd. Wim: "We hadden een zak vol ringen gekregen waarvan op een gegeven moment de bodem in zicht kwam. Er zat een briefje in waarop stond dat je ringen kon bestellen bij het Vogeltrekstation. Toen bleek dat we gigantisch in overtreding waren: we hadden een vergunning nodig om te mogen ringen! Tegenwoordig krijgen de ringers een gedegen training en moeten ze een examen doen."

Ook na dertig jaar blijven Enters en Van Nee gefascineerd door de ooievaars. Annemieke: "Het blijft bijzonder om een jonge vogel in handen te hebben. Vaak fluister ik: 'goede reis'

als ik hem terugzet na het ringen. Want een paar maanden later zit zo'n vogel in Spanje of West-Afrika." Wim: "Elke ooievaar die we zien vliegen, hebben we mogelijk in handen gehad."

Niks predator

De twee liefhebbers zijn het oneens met de negatieve verhalen over ooievaars als predator van weidevogelkuikens. Annemieke: "Wij stellen altijd dat een ooievaar geen weidevogels eet tenzij er een voor zijn neus staat, of al dood in het land ligt. Normaal gesproken eten ze insecten, slakken, regenwormen of ze grijpen een muis." Wim: "Geen enkel onderzoek naar de achteruitgang van weidevogels wijst uit dat de ooievaar een oorzaak is. De achteruitgang van de grutto begon ook al ver voordat de ooievaarstand toenam."

In de afgelopen dertig jaar hebben Annemieke Enters en Wim van Nee het aantal ooievaars in Nederland gestaag zien toenemen. Wim kan zich nog herinneren dat hij bij een eerste telling zo'n honderd broedparen noteerde. Nu zijn het er 1200. Meer dan ooit. En nog steeds nemen de aantallen elk jaar toe •

Dichterbij overwinteren

Niet alleen in Nederland neemt het aantal ooievaars toe, dat gebeurt ook in de ons omringende landen. Onderzoek wees uit dat veranderd overwinteringsgedrag positief uitwerkt op hun overleving. Veel ooievaars trekken minder ver en blijven de laatste decennia in Zuid-Europa 'hangen'.
